

શ્રી ૧૧.

શ્રી મોરબી આર્ય મુખોધ નાટક મંડળી.

સતિ ઊજળી ^{૧૦}

અને .

મહાપ્રતાપી રાણા મેહ

નાટકનો ટુંક સાર અને ગાયનો.

રચનાર:—મણીશંકર ત્રીભોવન ત્રીવેદી,

જે રા' માડલીક સીદ્ધ સંસાર છત્યાદી નાટકના લેખક.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર:—

(સ્વ.) પ્રેમીલાલ મુળજીભાઈ આશારામ ઓઝા,

માલેક-શ્રી મોરબી આર્ય મુખોધ નાટક મંડળી,

ગેદડી નાટકશાળા, બોરીઅંદર સ્ટેશન સામે, મુંબઈ.

અંથ સ્વામીત્વના સર્વે હક્ક પ્રસિદ્ધ કરનાર તથા ઓઝા

આધવજીભાઈ મોરારજી વહીવટ કરનારે રાખ્યા છે.

સંવત ૧૯૭૯.] [સને ૧૯૨૩.

આવૃત્તિ ૧ લી.] મૂલ્ય ૪ આના. [પ્રત ૫૦૦૦.

છાપનાર:—મગનલાલ જગજીવનદાસ, (૪૬૧-૭૬.)

શ્રી 'સરસ્વતી' છાપખાનું, ૩૫૬, નાગદેવી રસ્તા, મુંબઈ, ૩.

કાઠિયાવાડમાં વસતા ભાટ અને ચારણો મેહ જોવાના અને ઉજળીના દુહા ધણીજ અસરકારક ભાશામાં કહેછે. મેહ જોવો અને ઉજળી ક્યારે થયાં અને સત્ય બીના શું છે તે તારવી કાઢવું અન્ય દંતકથા જેટલું અધરૂં તો નથી. શૈલી જુદી જુદી પણ જૂતાંત અને છેવટ સર્વ કથા કહેનાર એકજ દર્શાવે છે. ઉજળી ચારણ તનયા હતી. તેમના સંબંધમાં અત્યારે કહેવાતા દુહા મહિના ધણાખરા તે સંસ્કારી ચારણ તનયાના પોતાના બનાવેલા છે.

“હાગે રહેતી ઠેઠ, આલે પણુ આરે નહીં;
આવ્યું ખરડા ખેટ, પાંજર દાણે પાણીયે.”

આ સોરઠો રાણાનું અને ઉજળીનું રહેઠાણ દર્શાવે છે. હવે બીજે પ્રસંગે તે દુઃખી સ્ત્રી શું કહેછે:—

તાવમાં માણસ જેમ, આધા ઠેલે અમને;
લાગી મેને તેમ, અરીણુ જેવી ઉજળી.

જેને પીંગળનો અભ્યાસ નથી, કૉલેજની ડીગ્રી નથી, ડગલ એ ડગલ વખાણનારા નથી, તેમ તેની ટીકા કરનારા પણ નથી એવી એક કુદરતી કવી સ્ત્રી શું કામીત કરે છે—એજ કે કાવ્ય

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૪૦૪૩૮ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રાત્રી ગીત

વિષય

કરવાનું કાર્ય હૃદયની ઉર્મિયોપર અવલંબી રહેલ છે. એક પાંદર વરસની છોકરીનો બનાવેલ સોરઠો:—

ખેમરા મોટી ખોડ, માણસમાં મરવાતણી;
ખીજ લાખ કરોડ, આ જેવી એકે નહીં.

શું તે અત્યારના પોતે સ્વમુખ્તીયારીથી થઇ બેઠેલા જાદુ-ગરો અને મદારીઓને માનભંગ કરવા પુરતો નથી!

વિદ્યા અને કાવ્યસ્ત્રુતી દૈવી દેણુગી છે. ચાર પાંચ જુના જમાનાના પુસ્તક, ફોટા અથવા અન્ય વસ્તુઓ સંઘરવાથી જેમ જુના ઇતિહાસના ઇગ્ગરદાર થવાતું નથી, એકાદ પોતાની તારીફ પોતાનાજ પીપુડીરૂપ પુસ્તક અથવા માસીકમાં કરવાથી ફત્તેહમંદ નાટકકાર થવાતું નથી, તેમ અન્યપર આક્ષેપ કર્યાથી વિદ્વાનમાં ખપાતું નથી. અત્યારના લેખાગ્રુ ટીકાકારો જ્યારે એકાદ પ્રયોગ સ્ટેજ કરી ફત્તેહ પામશે, ત્યારેજ તે નાટકના લેખકની ટીકા કરવાની લાયકાત પામશે. પ્રજાનો પાગલ અન્ય શું કહે એજ પુનીત પ્રેક્ષકવૃંદના ચરણુકમળમાં મારો નુતન પ્રયાસ રાખી હું બે હાથ જોડીને તટસ્થ થાઉં છું.

લી० પાગલ.

શ્રી ૧૧

પાત્ર પરિચય.

મેહ જેઠવો.....સૌરાષ્ટ્રના બરડા પ્રદેશનો રાજા (રાણા).

જગુભા.....મેહ જેઠવાનો નાનો ભાઇ.

વીરમહેવ માંડવ ગઢનો નરેશ.

અમરો કાળો.....રાણાના રાજ્યમાં વસતો એક ચારણ.

વરસાળ.....મેહ જેઠવાનો સેવક.

કસળાળ.....વરસાળનો સસરો.

ન્યાયશાસ્ત્રી.....ધુમલી નગર એટલે રાણાની રાજ-
ધાનીનો ન્યાયકર્તા.

સત્રી વર્ગ.

ઝિજળી.....ચારણ અમરો કાળની પુત્રી.

લીલાંદ.....વીરમહેવની પુત્રી.

વેજલ.....વરસાળની પત્ની.

ચંદા.....રાણાના પાટનગરની રહેનાર કંચની.
સીવાય અન્ય પાત્રો.

સ્થળ:-ધુમલી, માંડવગઢ, ઝિજળગઢ તથા આજુબાજુનો પ્રદેશ.

મંગળાચરણ.

સુત્રધાર નટીનું વસ્તુસુચન.

પ્રવેશ ૧લો—સ્થળ:—અમરા કાળનું મકાન.

અમરા કાળની પુત્રી બિજળી માતૃ વિરહપર શોક કરતી દેખાય છે. બાદ તેના પિતા એટલે અમરાનું આગમન. પિતા પુત્રીની વાતચીત. ધુમલીથી દારીકાં સુધી પાકી સડક બંધાય છે તે માટે જમીન ભરનાર વરસાળ મોજણીદારની સ્વારી દાખલ થાય છે. ચારણ અમરાનું ઘર ભરતીમાં આવે છે. વરસાળ તે મકાનની માગણી કરે છે. અમરો ના પાડે છે. વરસાળનો ક્રોધ. અમલદારીનો રંગ બતાવવા તૈયાર થાય છે ત્યાં રાણાળ મેહ જોડવા આવી ચડે છે. ધર્મી રાજ્યકર્તાના રાગને છાજતા ઉદગાર. વરસાળને ઠપકો. ચારણ અમરાનો અતીથીસતકાર સ્વીકારવા જતાં બિજળી નજરે પડવી. એક યુવાન અંતઃકરણોનાં ખેંચાણ.

૨લો.

પ્રવેશ ૨જો—સ્થળ:—રાજમહેલ પાસેનો બાગ.

માનભંગ થયેલ વરસાળ તથા રાણાના નાનાભાઈ જગુભાની હાસ્યભરી વાતચીત. રાણાળનું હૃદય તે ચારણ કન્યાએ ચોર્યું. હવે તે ચારણ કન્યા છે એમ જણાવા ન દેવામાં જ માફ વેર અમરા કાળપર વળે છે માટે આંધળે ખુદે કુટાવા દેવાની કુટીલ કૃતી વરસાળ કરે છે. રાણાની પરવશતાને ઉશ્કેરી અંતે બિજળીના મુકામે લઇ જાય છે.

પ્રવેશ ૩મે—સ્થળ:—ઉજળીનો એકાન્તવાસ.

રાણાને જોયા બાદ ઉજળીની પણ પરવશ હાલત છે. વરસાળના કપટથી અમરો ધુમલી જવા તૈયાર થઇ પુત્રીની રજા લેવા આવે છે. જવું. બાદ રાણાનું આગમન. પરસ્પર પ્રીતિના ખુલાસામાં અરસપરસ કોલ દેવા. વાતચીતમાં ઉજળી ચારણ કન્યા છે તે વાત તેને મોઢિથીજ નીકળે છે. રાણાપર વીજળી પ્રહાર જેવો આઘાત ચારણ પુત્રી તો મારી બેટીતુલ્ય ગણાય. ઉજળીનો સાફ જવાબ કે વચન દેવાયાં તે દેવાયાં. હવે ફરશો તો વિપ્રિત પરીણામ આવશે. રાણાની અતિષય મુઝવણ. અંતે જવા તૈયાર થાય છે તેજ વખતે અમરો આવી ચઢેછે. રાણાને શીટકાર તથા તાકીદ.

પ્રવેશ ૪થો—સ્થળ:—કસળાળનું મકાન.

વરસાળ ઠાકોરના ધર્મપત્ની વેજલ ઠકરાણાની વિરહાવસ્થા. બાદ વરસાળનું આવવું. પતિપત્નીની મુલાકાત બાદ સસરા-જમાઇની મુલાકાત. કોડીમાં ન દાણા પણ કુળનું અભિમાન ન જાય એનો પ્રત્યક્ષ ચિતાર. છેવટે વેજલબાઇને વળાવવાપર તકરારનો અંત આવે છે.

પ્રવેશ ૫ મો—સ્થળ:—અમરાનું મકાન.

રાણા વિરહ ફરિયાદ કરવા અમરો રાણાનાજ દરબારમાં જાય છે. ઉજળીની મનોબ્યથા.

પ્રવેશ દુહો-સ્થળ:—ચંદા કંચનીનું ઘર.

વરસાજી ઠાકોર તથા નામદાર ન્યાયશાસ્ત્રી બન્નેનું આગમન. વાતચીતમાં વાંધો પડતાં ન્યાયશાસ્ત્રી વેજલખાઈને બોલાવી લાવી તેમના પતીરાજનું ભોપાળું ઊઘાડું પાડેછે.

પ્રવેશ ઉમો-સ્થળ:—ધુમલીના મહારાણાનો દરબાર.

માંડવગઢના મહારાજ વીરમદેવના પુત્રી લીલાંદે વેરે રાણાજીનું વેવિશાળ થાય છે. બાદ રંગમાં ભંગ. અમરો કાળે આવી પહોંચેછે. અમરાની કડવી ફરિયાદ. રાણાની ઊદારતા. અંતે ન્યાયનો અંત ઊજળીનાજ કથનપર લાવવાનો ઠરાવ. અમરો ઊજળીને તેડી લાવેછે. ચાલાક ચતુરા મામલો કળી જાય છે. શું કરવું તે એકજ પલમાં નક્કી કરેછે.

“અહીં શીરછત્ર કચવાતો, અહીં શીરતાજ જાય છે;

અચું તદ્વારથી તો છરીથી ગરદન કપાયે છે.”

છેવટે ઉદાર નારી પોતે અસત્ય બોલીને પણ રાણાનું જીવન બચાવેછે. અમરાનો કોપ.

“એકામ જ્યારે થાય નારી વિશ્વમાં પ્રીતી થકી,

તો શ્વાનથી ખઠીનાર નારી સીંહથી બીંતી નથી.”

અમરાની વેરની જ્વાળા. ઊજળી નિરાધાર.

ટેબલો.

પ્રથમ અંક સમાપ્ત.

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧જો—સ્થળ:—ઉપવન.

માંડવગઢના મહારાજ વીરમદેવની પુત્રી જે મેહ જેઠવાને પરણનારી છે તેનો સખીઓ સાથે વિનોદ. કર્મસંયોગે ત્યાંજ અમરો આવી ચડેછે. અરસપરસ ઓળખાણ. રાણાનો અને ઉજળીનો થયેલ સ્નેહસંબંધ શાન્તીથી સાંભળી લઇ તે ઉદાર રમણી પોતાના મનમાં નિશ્ચય કરેછે કે રાણાપર તો ઉજળીનો અધિકાર છે. બાદ અમરાને આશ્વાસન આપી સાથે લેછે.

પ્રવેશ ૨જો—સ્થળ:—મહેલ.

રાણો અને વરસાજ થયેલ ખીનાપર ચર્ચા કરતા નીકળે છે. રાણાની અસ્થિર વૃત્તિ સ્વીકાર કે નહીં એ પ્રશ્ન. બાદ ઉજળીનું આગમન. રાણાને છેલ્લો પ્રશ્ન. રાણાના જવાબમાં લગલગ નકાર. નિરાધાર સ્ત્રીના હૃદયપર વજ્રઘાત. રાણાનું જવું. વરસાજ લુચ્ચાઇથી તે ગરીબ બાળાને કુમારે લઇ જવાના ધરાદે સાથે તેડી જાય છે. સાહસિક રમણીની નિડરતા.

પ્રવેશ ૩જો—સ્થળ:—ચંદાનું મકાન.

ઉજળીને સાથે લઇ વરસાજ ત્યાં આવે છે. ચાલાક ઉજળી મામલો સમજી જાય છે છતાંપણ જાણીજોઇને અગ્નણી થઇ વરસાજ પાસેથીજ દુષ્ટ હેતુ બોલાવરાવે છે. બાદ વરસાજને જવાબ. સતિના પ્રતાપ પાસે શયતાનીયતનો પરાજય. વરસાજની શુદ્ધિ ઠેકાણે આવેછે.

પ્રવેશ ૪થો—સ્થળ:—લીલાંદેનો ઉતારો.

અમરો અને ઉજળી મળે છે. લીલાંદે માટે રાણા તરફથી શણુગાર આવેછે. ઉદાર બાળા તે શણુગાર હકદાર ઉજળીને અર્પણ કરેછે.

પ્રવેશ ૫મો—સ્થળ:—મહેલ.

ચંદા નાયકાને ત્યાં ફરી એકવાર ન્યાયશાસ્ત્રી અને વરસાજ અથડાયા હતા તેનો ઇનસાફ રજુ થાય છે. ન્યાયશાસ્ત્રીનું વેશ્યા-ગમનપર જાહેર ભાશણ.

પ્રવેશ ૬ઠ્ઠો—લગ્ન મંડપ.

લગ્નની તૈયારી. મંગળગીતો ગવાય છે. બાદ વરમાળ સાથે હાજર થયેલ લીલા રાણાની ભુલ ભાંગેછે ને ખરી પરણુનારી બતાવે છે. રાણાનો ઇનકાર. લીલાનો સાચો આગૃહ. ઉજળીની દુઃખદાવસ્થા. ગુસ્સાના આવેશમાં લીલા વરમાળના ટુકડા કરેછે. રાણાને ગુસ્સો ચડતાં સામસામી તલ્વારો ખેંચાય છે. ખુનામઝી અટકાવવા અમરો વચ્ચે ઝીંકાય છે.

રાણાને ખુન અને લોહી પ્રીય વસ્તુ છે તો ‘લે આ લોહી’ એમ કહી છરીથી આપઘાત કરેછે ને છેવટનો ભયંકર શ્રાપ આપેછે કે:—

કળ કળશે જા કાગ રાજપાટ તારું જશે;

વધતી લાગો આગ, રાણા તારા રાજમાં.

અંક રજો સમાપ્ત.

—:૦:—

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧લો—સ્થળ:—લીલાદેનો અવાસ.

લીલાદેની થયેલ ઘટનાપર વિચારમાળા. વીરમદેવનું આવવું.
લડાઇ જાહેરનો નિશ્ચય. બાદ ઉજળીનું આગમન. અધ ગાંડી
સ્થિતિમાં પોતે રાણાની રાજધાની જવા નીકળેછે.

પ્રવેશ ૨જો—રાણાનું મકાન.

ઉજળી દરવાજે આવીને ઉભી રહે છે. પહેરેગીર રોકે છે.
રાણો નીચે આવતો નથી. એ ડરી ગયો છે કે જ્યારે બાપે આવે
બાવ જાળ્યો તો તેની પુત્રી શું કરશે? ઉજળી મેણા ટાણા
દૃષ્ટને રાણાને નીચે લાવેછે. બંન્નેનો હૃદયદ્રાવક વાદવિવાદ.
રાણાનો ઇન્કાર કાયમ રહેછે. ઉજળી—અ તરની કકળતી ઉજળી
બચંકર વાક્રપ્રહારી છાંડેછે. સતિના શબ્દની તાત્કાળીક સત્યતા.
રાણાની મલરામણ. અધોગતિની શરૂઆત.

પ્રવેશ ૩જો—સ્થળ:—રસ્તો.

વરસાળને હરી નામનો નેહ લાગે છે. ન્યાયશાસ્ત્રી પણ દેખા-
દેખી સુધરી જાય છે. પણ કમબખ્તી એ કે કસળાળને તે વાત
માન્ય નહીં હોવાથી બેખનું ભુત સોટાથી ઉતારે છે.

પ્રવેશ ૪થો—સ્થળ:—વીરમદેવ મહારાજનો મુકામ.

નમરનો નાશ થયેલ રાણો ચાલી ગયો. રાજ વીરમદેવ રાજ
જગુલાને સોંપી પાછા સ્વદેશ જાય છે.

વરસાળ, ચંદા અને છાકરીઓ—૯

(શેર.)

અમે તૈયાર હો શીરી, યહાં ફરહાદ આયેં હય,
શરમ કર દૂર દીલબર, સખખ કે આબદ આયેં હય;
મુલકકે શાહકે છોટે ખિરાદર, માલ લાયેં હય,
ખડી તાજમ દે દો, આગીયે બંચતાલ આયેં હય;
દીલબર મતવાલે મોરે પ્યારે, હો રાજદુલારે,
મોરે જીગરમેં માર કટારી, સાજન તુમપે વારી...હોરાજ૦

(શેર.)

સવારી આપકી બનઠનકે જખ બાબર ચલતે હય,
હમરો આશકો તખ શીશકે બલ આકે ગીરતે હય;
નહિં જો જોર ખંજરમેં, વહો હય તેરી નિગાહોમેં,
દિલારા હય નહિ તેરી, સખાવત બાદશાહોમેં;
સદાસુદાગન, મંચબાલાજોબન, બાલમ તુમપે વારી...હોરાજ૦

વેજલ, વરસાળ, જગુલા અને ચંદા—૧૦

હું હળવે હળવે હમજણ પાડુ, શું આ છે રાંડ રૂપાળી.

જય મહાકાળી.

અયે કમળત વેજલ, તુંને કયા સીતમ કીયા,
હમ યહાંપે આતે હય, તુજકો કેણે કે દીયા;
સુંદર શામળીયા, પડે લાત તણો વરસાદ,
મનહર નામળીયા, વરસાળ હ્યો વરસાદ;
રહમ કર મેરે હાલ પર, તું વેજલ,
વહાં હય દીવાના, યહાં હય પાગલ;

લે તુતો લેતીળ,

રેવાદે રેવાદે, ઝાઝુ ઝુડમાં, હુંતો લાગું તારે પાયજ;

જોખડેથી પડો રાજ ભરથરી.....હું હળવે.

અંક બીજો.

સખીયો, લીલાંદ— ૧૧

તનમનમાં લાગી લગતી, લટકાળા એ લાલની,
 મનડામાં વાગી કારી કટારી, શી કારમી.
 હાંસી કરી કાં મને ગભરાવો, બેની અલી સૌ શાને સતાવો;
 મનમાં વસીયા, રંગના રસીયા, મદન અગનથી તું બેદાલ...તન૦
 ચતુર ચતુરા ખીલી યુવાની, રોમાં રસીલી તું છાની છાની;
 શરમ તજી કાં, નફટ બની કાં, મને સતાવો શીદને આમ...તન૦

સખીયો—લીલાંદ— ૧૨

હૈયું હિંચોળા ખાય છે સમજાય છે,
 તાલાવેલી ઊર થાય છે.
 હુંતો બા હારી, મુકો આ લવારી;
 મશ્કરીની ટેવ પડી આ નહારી,
 હાં....હાં....હાં
 પ્રિતમને બેટી તું શાંતિ તું શાંતિને પામજે.
 હૈયે વસેલા હસીને હસાવજે,
 સ્વર્ગ સુખ સમજ્યામાં આવશે...હાં...હાં...હૈયું૦

ઉજળી—વરસાજ— ૧૩

રહેવું સનેહે સદા ધૈર્ય ધારી, રેજેવી રીતે રાખે ગીરધારી,
 ભવરણમાં ભુલી ભાન, ખોયું વિશ્રામ સ્થાન,
 કરમે જડી છે લાચારીરે જેવી૦
 દીનદયાળ, જગતપાળ, જ્યારે લેશે સંભાળ,
 ત્યારે ચપ્પ હું સુખાકારી... ..રે જેવી૦

લગવાનીયે કરી રંજડ, વાળ્યાં છે માથે ઝાડ,
 છાના રહો છખીલી નારી રહેવું
 ખેતરપાળ, વિરકુણાલ, જ્યારે સોનેરી જળ,
 વીખશે વીદારશે વિહારી રે જેવીં

૧૪

ચંદા, છોકરીઓ અને ન્યાયશાસ્ત્રી—

ગોરી ગોરી મયતો રાધે પ્યારી, તું તો કાળો કાન;
 તું તો કાળો કાન, મારો ચહેરો બીતે વાન.
 પંચમકા સુર લેકે ગાણો તું ગાયત,
 ગદ્દાબી ભૂલે અપનો ભાન (૩)
 દીલોમેં આરબુ હય કે, યહાં હમ દફન હોવે,
 તેરે સીતારકા ગલેફ, મેરા કફન હોવે.
 અગર હમ જાય યહાંસે તોભી તું હો સાથ દીસપર,
 અને દોનોકી રહે મયદાનમેં મજબૂત કપર;
 ખાલી મય ભોલી લાસી જાઓ ના સતાઓ જાની,
 નાજુક કલૈયાં મોરી જાન (૩)

લીલાંદ-ઉજળી—

૧૫

સજની સનેહે સજ શણુગાર
 તારો સુખમય હો સંસાર
 મળશે અધિકારીને ખરો અધિકાર
 અનહદ ઉપકારે તેં આજે ઉદારતા સમજાવી
 ધીરજ દીધી ધીર યર્ધને
 ખેતી ડરીશ ના તલભાર... .. મળશેં

વરસાળ—

૧૬

મોહ ત્યાગ્યો રે મેંતો હવે મમતાના નામનો,
 રતેહ જાગ્યો રે ડંકા વાગ્યો રૂઢીયામાં રામનો;
 રૂડા ઉપરથી કુડા ભીતરથી, ઇંદરવણી સમી છે માયા,
 જોતજોતામાં ફટ દહ પુટે, કાચ કુંપો છે આ કાયા;
 અનાચારથી અળગો કીધો જય જોગમાયા,
 ઉજળી અજવાળ્યું તે અંતરમાર્ગ બતાવી જ્ઞાનનો (૨) મોહ—

શ્રીઓ—

૧૭

માલણુ ગુંથી લાવ ગુણીયલ ગજરો,
 તારા ગજરાનો આપીશ મજરો;
 જગુલા જાગો વિરમદેવજી આવ્યા,
 આવ્યા આવ્યા લીલાંદેને લાવ્યા;
 લીલાંદે માટે મોતીડા મંગાવ્યા....માલણુ.
 ત્રાસા વાગ્યાં ને ઢોલ ઘડક્યાં,
 હૈયાં સૌનાં ઉછરંગે હરખાયાં;
 ઘેર ઘેર માણેક થંભ રોપાયા....માલણુ.

અંક ત્રીજો.

લીલાંદે—

૧૮

નંથી સુખચેનની છાયા, દુખદ સંસારની માયા;
 અકળ સંસારની ઘટના, રચી વિપરીત જગરાયા.
 ઘડીમાં હર્ષ જલકાતો, પલકમાં આક્રતો પુરી;
 કદી હો લમનો ઉત્સવ, કદી જલ્લાદની છુરી.
 સમજીએ આ જગત જન્મજી ખોટા રંગ સંખ્યાના;
 પછી થાનાર ઘટનાના, હરખ ને શોક તે સ્યાના.

ઉજળી—લીલાંદે—

૧૯

વાલમ પાસે વેગે જશું, પ્રીતમને જઈ મળશું;
 મનના મેલાં કુડા કપડીને, ભેટયામાં ફળ શું!
 લઈશ ફકીરી સ્વામી પાછળ,
 તજ આશા તું, એ છે મૃગજળ.
 મનમાનીતા મોહનવરને દેવ ગણી પુછશું,
 હડીલી સાહસ કાં કરે તું;... ...વાલમ૦

વેજલ—વરસાળ—

૨૦

હવે સમજી બનો સ્વામી,
 નિહાળો શું તમે ખામી;
 મુંઝાણ રાજ અમે તો આજ,
 રૂઠ્યા છે અંતરગમી... ...હવે૦
 નટખટ નારી નહિ કોઈની થઈ,
 અણુવડથી હું હારી ગઈ;
 મેરે દીલકી કલી મુરઝાઈ ગઈ,
 જે માથે પડ્યું તે વેંઢારો સહી;
 વૈરાગ્ય લાવ છાયો, અલખકો જગાયો,
 પ્હેલી કૃતિ સાચી... ...હવે૦

૨૧

કસળાળ, વરસાળ અને ન્યાયશાસ્ત્રી—

જેગીડા ભોગીડા વરસાળ,
 જ હા જ;
 પરસાદી દ્યો તાળ;
 અયસી લિફા ગુરૂકો નહિ, ચેલેકો ખીલાવજ,
 મફત મલીદા આપ ગરૂજ ટાઢે પેટે ખાઓજ—જેગીડા૦

ભૂત ભાગ તું આ ભીક્ષાર્થી, મૂઆ યુઆ ચટણાળ,
 સસરો જમાઈ બને મૂરખ, ન્યાય કરે શું કાળ;
 દખણાળ ચટણાળ ઓરા વાત કરે કસળાળ,
 સસરાળ,
 વરસાળ,
 કસળાળ;
 જીજીજીજીજી... ... જોગીડાં

વેજલ—વરસાળ—

૨૨

મારા સન્યાસી સુગ્ધા, એકજ ભૂલ કરી મોકાણ;
 અબજોના બંધનથી છુટી, રાગ સંભાળની આણ.
 હુરેઅરબ સમી ઓ નાર, તું છે બે ધારી તલવાર;
 ભાગ્યેદય અમારાં એ કે, પામ્યો વેજલ જેવી નાર.
 સ્વામી આજે થયો સુખનો પૂરો ઉદયભાણ;
 વીણા તું હું વેલો, અજીત ઘેલો ને ધમસાણ.
 વેજલ બહાર ગામમાં સ્નેહસુધાનાં બારે ખુડયાં વહાણ;
 બાળત આમ, હરે રામ (૨)... ... મારાં

ઉજળી—

૨૩

દુનીયા બાજીગરની માયા,
 નજર બંધીના ખેલ સુખયા;
 દ્રવ્ય પલકમાં સૌ પલટાયા.....દુનીયાં
 નિઃસાર આ સંસારમાં, આરામકો સ્થાને નહિ;
 તેથીજ સાધુ સંતજન, મિથ્યા જગત માનો સહી.
 રંગ પતંગી છે આ કાયા,
 એક પલકમાં રંગ પલટાયા દુનીયાં (નજર.)
 શાંતિ! શાંતિ!! શાંતિ!!!

શ્રી મોરબી નાટક કંપનીનાં સચિત્ર મોટાં પુસ્તકો.

દરેક કોમની સ્ત્રીઓને સદ્બોધ ગ્રહણ કરવા યોગ્ય
પાતિવ્રત્ય પ્રભાવદર્શક અત્યુત્તમ પુસ્તકો.

સુકન્યા-સાવિત્રી નાટક—(ભાષણો તથા
રંગબેરંગી ખાલીસ સુંદર ચિત્રો
સહિત) મૂલ્ય રૂ. ૧-૮-૦

મહાસતી અનસૂયા નાટક—(નામદાર ગાયક-
વાડ સરકારના કેળવણી ખાતાએ
ધનામ તથા લાઘબેરી માટે મંજૂર
કરેલું. ભાષણો તથા સુંદર ચિત્રો
સહિત.) મૂલ્ય ... રૂ. ૧-૮-૦

ભર્તૃહરિ નાટક—મોટું (ભાષણો તથા સચિત્ર) રૂ. ૨-૦-૦

ચાંપરાજ, ત્રિવિક્રમ, ત્રિચારાજ, જગદેવ પર-
માર, રાણકેદવી, ચંદ્રહાસ, રાણા
રાજસિંહ એ પ્રત્યેકનું મૂલ્ય રૂ. ૧-૦-૦

પ્રેમીલાલ મૂળજીભાઈ આશારામ ઓઝા.

મીં અમૃતલાલ	ઝવેરાતની	મન પસંદ અને
ખોખાણીની અગત	નવી દુકાન.	શોભીત સોના, ચાંદી
દેખરેખ નીચે		અને હીરા મોતીના
ચાલતું ખાતું.	ચોખ્ખો માલ,	ફેશનેબલ દાગીના
	વ્યાજખી દામ.	સ્ટોકમાં તૈયાર
		રહેછે.

ચંદુલાલ એલ. ખોખાણી એન્ડ કું.

ઝવેરીઓ.

માલ પાછો આપતી	ઠેકાણું:—	ખાત્રી કરવા એક
વખતે મજૂરી કાપી	લક્ષ્મીદાસ ખીમજી	વખત પધારવાની
પડતર ભાવથી તમ્બાકું	મારફીદ સામે.	ખાસ વિનંતી કર-
પુરાં આપવાની	ટેલી. નં. ૬૬૬.	વામાં આવેછે.
ગેરંટી આપીશું.	ટેલી. એડ્રેસ:—	આબ્યા પછી ખીજે
	"Hemvanti."	જવું ચમશે નહિ.

રાજ મહારાજાઓ.

નવાબ સાહેબો, નામદાર સરકારના ધારાસભાના ઓનરેબલ મેમ્બરો, સેશન્સ જજો, કર્નલો, મેજરો, કેપ્ટનો, નામદાર લેટ વૉઇસરાયના લેટ ઓનરરી એ. ડી. સી. પોલીટીકલ એજન્ટ, સરકારી સીવીલીયન ઓફીસરો, યુરોપીયન સીવીલ સરજનનો, એમ. ડી. ની ડીગ્રી ધરાવનારા મોટા ડાક્ટરો તથા દેશી અને યુરોપીયન અમલદારો અને ગૃહસ્થોમાં આદર્શાહી ચાકુતી નામની જગજગદેર દવા બહુ વપરાય છે એજ તેની ઉપયોગીતાની નિશાની છે—ગવર્નમેન્ટ લેબોરેટરીમાં આ રજવાડી દવા એને લાઇઝ થયેલ છે.

આદર્શાહી ચાકુતી.

જમે તે કારણથી ગુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે. પુરૂષાતન કાયમ રાખે છે. આ રાજવંશી ચાકુતી વીર્ય વીકારના તમામ વ્યાધી મટાડે છે અને વીર્ય ઘટ્ટ બનાવી ખરૂં પુરૂષાતન આપે છે. ખરી મરદાપ આપનાર અને નબળા માણસને પણ જીવાનની માફક જોરાવર બનાવનાર આ દવાનો લાભ લેવા અમારી ખાસ બલામણુ છે. આ દવા વાપરવામાં કોઇપણ જાતની પરેજીની જરૂર નથી. ૪૦ ગોળીની ડબ્બી એકના રૂ. દશ.

આદર્શાહી યુનાની લેપ.

ઉમદા દવાઓમાંથી આ લેપ બનાવેલ છે. ખરૂં પુરૂષા લાવવા માટે આ લેપ ફતેહમંદ ઇલાજ છે. આઈસ ડબ્બીના રૂપીઆ આઠ.

ડાક્ટર કાલીદાસ મોતીરામ-રાજકોટ-

જાહેર ખર્ચ.

નીચેનાં પુસ્તકો મોરબી નાટક કંપનીનો જ્યાં મુકામ હોય ત્યાંથી, તથા મુંબઈમાં બુકસેલર એન. એમ. ત્રિપાઠીની કંપની ઠે.-કાલ્યાદેવી રોડ અને અમદાવાદમાં મહાદેવ રામચંદ્ર જાગૃષ્ટેની દુકાનેથી તથા વડોદરામાં બુકસેલર મોહનલાલ મનસુખરામ ઠે. લહેરીપુર દરવાજા પાસેની દુકાનેથી રોકડી કીંમત મોકલી અગર વેલ્યુએબલ પાર્સલથી મંગાવી લેવાં.

મુકન્યા સાવિત્રી નાટક મોટું	ચંદ્રહાસ નાટક મોટું	૧-૦-૦	
(સચિત્ર) ૧-૮-૦	સદર ગાયન...	૦-૪-૦	
સદર નાટકનાં ગાયન	૦-૪-૦	કંસવધ નાટકનાં ગાયન	૦-૪-૦
ભર્તૃહરિનાટક મોટું(સચિત્ર)	૨-૦-૦	વીરબાળા નાટકનાં	૦-૪-૦
સદર ગાયન ..	૦-૪-૦	દેવયાની નાટકનાં	૦-૪-૦
સતી અનસૂયા નાટક મોટું		રાજતરંગ નાટકનાં	૦-૪-૦
(સચિત્ર) ૧-૮-૦		વિષુધવિજય નાટકનાં,	૦-૪-૦
સદર ગાયન...	૦-૪-૦	સરસ્વતી નાટકનાં	૦-૪-૦
આંખરાજ નાટક મોટું	૧-૦-૦	બુદ્ધદેવ નાટકનાં	૦-૪-૦
સદર ગાયન...	૦-૪-૦	રમારણુજીત નાટકનાં	
રાજસિંહ નાટક મોટું	૧-૦-૦	ગાયન	૦-૪
સદર ગાયન...	૦-૪-૦	મદાલસા નાટકનાં	૦-૪
રાણકદેવી નાટક મોટું	૧-૦-૦	અંબરીષ નાટકનાં	૦-૪
સદર ગાયન...	૦-૪-૦	ભાવિપ્રાણલ્યનાટકનાં,	૦-૪
ત્રિધારાજ નાટક મોટું	૧-૦-૦	શૃંગીઝવિ નાટકનાં	૦-૪
સદર ગાયન...	૦-૪-૦	પુનર્જન્મ નાટકનાં	૦-૪
વેક્રમ નાટક મોટું	૧-૦-૦	અલિરામ નાટકનાં	૦-૪
૨ ગાયન...	૦-૪-૦	વિધાકુમારી નાટકનાં	૦-૪
માર નાટક મોટું	૧-૦-૦		
૫ નં. ...	૦-૪-૦		

ગલાલ મૂળજી આશારામ ઓઝા.

